

tael meer

Wat bedoel je?

Er zijn héééél veel woorden in de Nederlandse taal. Maar er zijn nog véééél meer betekenissen. Je hebt dat vast weleens gemerkt: nogal wat woorden hebben meer dan één betekenis.

Neem dat simpele woordje *bot*. Hoeveel betekenissen denk je dat dit woord heeft? Bespreek dat eens in een groepje van drie! Probeer er samen zoveel mogelijk te vinden. Maak dan bij elke betekenis een zin waarin dat woordje *bot* voorkomt.

Zorg dat je door die zin kunt snappen wat het woord daar betekent.

Weten jullie nu zeker dat er niet nog meer betekenissen van 'bot' zijn?

Verzamel nu zelf een stuk of tien woorden die allemaal meer dan één betekenis hebben. Het zou natuurlijk prachtig zijn als je woorden kunt vinden die er zelfs meer dan twee hebben!

Maak dan samen met je groepje weer bij elke betekenis een passende zin met dat woord.

Onzin

Het artikel over het Gronings kuuroord in NRC Handelsblad van 19 november bevat een curieus stukje journalistieke onzin. In plaats van te schrijven: „De nieuwe directeur is ontslagen omdat hij stal uit de kas” maakte de journalist ervan: „Niet lang daarna ontstonden problemen rondom de nieuwe directeur die zonder toestemming van de raad van commissarissen kasgelden van het Bronnenbad had aangewend om zijn eigen financiële positie te versterken. Deze affaire leidde tot het vertrek van de directeur.”

Dezelfde bewoordingen zouden kunnen worden gebruikt als eenzelfde misdaad niet wordt gepleegd door een directeur, maar door een minder hooggeplaatste misdadiger of te wel een ordinaire bankrover Jan de H.

„Niet lang daarna ontstonden problemen rondom Jan de H. die zonder toestemming van de directeur van de AMRO-bank kasgelden van deze bank had aangewend om zijn eigen financiële positie te versterken. Deze affaire leidde tot de verhuizing van Jan de H. naar het huis van B. te V.”

W. Meltzer,
Leiden.

Lief zijn voor elkaar...

Soms gebruiken mensen woorden die niet zo goed passen bij wat ze vertellen. Ze zeggen het heel vriendelijk of hun taal verhult (verstopt) wat ze eigenlijk willen zeggen. In het ingezonden stukje uit NRC (hiernaast) vertelt een lezer waarom hij zich daaraan ergert. Als je iets ernstigs of heftigs zo omschrijft dat het iets gewoons lijkt, noemt men dat een eufemisme. Zo'n eufemisme gebruiken mensen ook wel om vriendelijk te zijn voor een ander. Ze hopen dat die ander dan toch wel snapt dat er iets niet goed was.

Je kunt zeggen dat iemand 'een leugenaar' is, maar je kunt ook zeggen dat iemand 'de waarheid soms verdraait'.

Je kunt zeggen dat iemand 'altijd rare dingen zegt', maar ook dat iemand 'steeds weer origineel uit hoek komt'. Het tweede is net een stukje vriendelijker en netter.

Kun jij dat ook eens proberen? Zeg de volgende zinnen maar eens op een aardiger manier!

Hij vertelt alleen maar onzin.

De vakantie was afschuwelijk.

Onze nieuwe auto is spuuglelijk.

Deze cake is totaal mislukt.

Die hond is een vals kring.

Dat tv-programma is ontzettend saai.

Die film is echt helemaal niks.

Onze burens bemoeien zich overal mee.

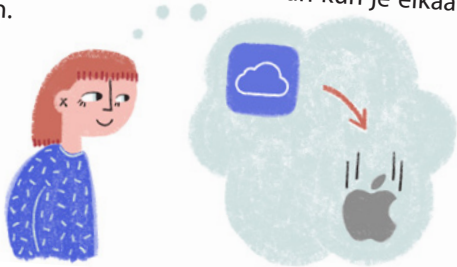
Misschien doe je dit altijd al uit jezelf. Geef eens een paar voorbeelden van hoe jij iets onaardigs op een aardige manier zegt (of zelf zou kunnen zeggen).

Moderne spreekwoorden

Met de hashtag #modernespreekwoorden bedenken sommige mensen op Twitter nieuwe spreekwoorden. Een paar voorbeelden:

- Beter één angry bird in de hand dan tien in de lucht.
Dit is een variant op *Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht*.
- Je moet geen Apples met Blackberry's vergelijken!
Dit is natuurlijk gemaakt van *Je moet geen appels met peren vergelijken*.
- Je hebt er met de iPad naar gegooid!
Dat klinkt bijna net zo als *Je hebt er met de pet naar gegooid*.

Wanneer zou je deze moderne variaties kunnen gebruiken? Bedenk nu zelf ook een paar nieuwe uitdrukkingen. Doe dat samen met een of twee maatjes, want dan kun je elkaar op ideeën brengen.

Verspreken en verhaspelen

Misschien is het jou ook weleens overkomen of heb je het bij een ander gehoord: je wilt iets zeggen, maar je verwisselt de beginletters van een paar woorden. In plaats van 'heen en weer' zeg je dan 'ween en heer'. Dat kan gebeuren als je je versprekt. Ze noemen dat ook wel verhaspelen, omdat je wel alle klanken gebruikt, maar op de verkeerde plekken. Iemand die vaak voor een grote groep moest spreken, had dat ook regelmatig. Daarover maakte hij (Jaap Bakker) dit gedichtje:

Knoop in de tong

't Is weer zo laat

Klotsplaps weigert het spraakapparaat

Ik stakkel en hotter

Het is geen gehoor

Ik stuikel en stroddel en bruntel maar door

Flunders en blaters

Is er nog hoop?

Knoop in de tong

Tong in de knoop

Kun je bedenken welke woorden hij wilde zeggen? Verzamel ook eens zulke versprekingen en maak daarmee zelf een gedichtje.
Dat kun je wast vel! Geboon proweren: het snukt vast le!

Uitroepen

Au! Hé! Bah! worden 'uitroepen' genoemd. Je kunt vast wel bedenken waarom...
Je gebruikt ze in zinnen als: 'Au, dat doet pijn', 'Hé, dat is mijn tekening!' of 'Bah, het regent alweer.'

Verzamel deze week met je groepje zoveel mogelijk van zulke uitroepen. Uitroepen die jij zelf gebruikt, maar ook uitroepen die je om je heen hoort gebruiken.

Als je er ten minste een stuk of twintig hebt, probeer je ze een beetje te ordenen. Welke horen bij elkaar en waarom?

Maak dan met elke uitroep een passende zin of schrijf samen een verhaal waarin je zoveel mogelijk van die gevonden uitroepen probeert te gebruiken. Zorg wel dat die uitroepen goed passen bij de situaties die je beschrijft.

Spatiegebruik

Een spatie is een stukje wit tussen twee woorden. Bij veel woorden hoort dat daar. In andere gevallen is een spatie niet goed, omdat het één woord moet zijn. Met een spatie blijven het twee woorden en is de betekenis heel anders dan wanneer het één woord is.

Wat is de betekenis op deze plaatjes en wat bedoelden men eigenlijk?

Verzamel zelf ook eens voorbeelden van fout spatiegebruik!

Als je nog meer voorbeelden wilt zien ga dan naar spatiegebruik.nl, daar staan er nog 5000!

Idee: Onze Taal (Roos de Bruyn)

Tekst: Dolf Janson

Illustraties: Nina Lathouwers

GENOOTSCHAP
OnzeTaal